

**UNIVERSITATEA “BABEȘ-BOLYAI” DIN CLUJ-NAPOCA.
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE.**

TEZĂ DE DOCTORAT.

**UNIVERSITATEA SAXONĂ
ȘI
DISTRICTELE ROMÂNEȘTI AFLATE SUB JURISDICȚIA
EI ÎN EVUL MEDIU ȘI EPOCA MODERNĂ.**

Coordonator științific:

Prof. Univ. Dr. Avram Andea

Doctorand:

Cîmpeanu Liviu

Cluj-Napoca

2010

Universitatea Saxonă și districtele românești aflate sub jurisdicția ei în Evul Mediu și Epoca Modernă.

Rezumat.

Cuvinte cheie: sași, colonizare, instituții săsești, scaune, districte, Universitatea Saxonă, Evul Mediu, Epoca Modernă, Ungaria, Transilvania, districte românești.

În introducere am expus motivația alcătuirii prezentei lucrări și anume lipsa în istoriografia românească a unui studiu monografic despre Universitatea Saxonă din Transilvania și despre districtele românești care, în a doua jumătate a secolului al XV-lea au ajuns sub autoritate juridică săsească. Tot în introducere au fost expuse accepțiunile noțiunii de *Universitate Saxonă*: întreaga comunitate politică a sașilor din Transilvania dar și forul lor juridic suprem ca și adunările anuale sau bianuale ale reprezentanților autonomiilor locale săsești în cadrul cărora se luau decizii politice, fiscale sau administrative. De asemenea am arătat care sunt dimensiunile temporale ale prezentei lucrări: evul mediu și epoca modernă (timpurie) începută odată cu marile transformări politice, sociale, ideologice sau spirituale, survenite în perioada 1526-1541, când regatul Ungariei dispărea de pe harta Europei.

În capitolul despre istoriografie am grupat studiile atât tematic cât și cronologic. Astfel, am expus în primul rând studiile de specialitate despre Universitatea Saxonă și instituțiile săsești din Transilvania începând cu istoriografia critică din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, până în ziua de astăzi. Au fost expuse lucrările ce tratează districtele românești din Transilvania și apoi, în particular, cele ce tratează districtele românești ale Branului, Rodnei, Săliștei și Tâlmaciului. Izvoarele (edite și inedite) de diferite naturi (documentare, juridice, socoteli etc.), folosite în prezenta lucrare, au fost expuse într-un capitol separat, alături de metodologia folosită.

În capitolul 4., *De la jurisdicția săsească la Universitate*, am analizat formele de organizare juridică și administrativă a sașilor din Transilvania și instituțiile lor, de la colonizarea lor până în a doua jumătate a secolului al XV-lea, când s-a constituit Universitatea Saxonă. Am analizat pe rând, în măsura în care acestea au fost instituite de

regalitatea maghiară, evoluția juridică a celor patru autonomii săsești din Transilvania și anume Sibiul și Cele Șapte Scaune, Cele Două Scaune (Mediaș și Șeica Mare) districtul Brașovului și cel al Bistriței. De asemenea am alcătuit lista cu toate așezările ce au compus comitatele, districtele și scaunele săsești în evum mediu și epoca modernă.

În capitolul 5., *Universitatea săsească din Transilvania*, am insistat asupra Diplomei Andreane din 1224, baza juridică a Universității Saxone și asupra etapelor de formare ale acesteia: în primul rând uniformizarea juridică a celor patru autonomii juridice săsești prin extinderea libertăților andreane asupra lor, afirmarea comunității săsești ca națiune politică a Transilvaniei, recunoscută ca atare prin *fraterna unio* de la Căpâlna din 1437 și, nu în ultimul rând participarea reprezentanților autonomiilor locale săsești la ședințele de judecată ale Sibiului, ce reprezenta odată cu răspândirea libertăților andreane, forul de judecată suprem. Am analizat diploma regelui Matia Corvinul din 1486 prin care recunoștea libertățile andreane pentru toate autonomiile locale săsești și prin care s-a instituit, totodată, Universitatea Saxonă. În acest capitol a fost prezentată și evoluția Universității în secolele XVI-XVII.

În capitolul 6., *Districte românești sub jurisdicția Universității*, am analizat mai întâi problematica districtelor românești, prezentând originea, evoluția și instituțiile lor. Am expus apoi cazurile concrete ale districtelor Bran, Rodna, Tâlmaciu și Săliște (inițial districtul Amlășului). Am urmărit statutul lor juridic și situația administrativă, împreună cu instituțiile lor, de la primele atestări documentare până în secolele XVI-XVII, când se aflau sub autoritate săsească. Bine înțeles, am insistat asupra circumstanțelor în care cele patru districte românești au intrat sub autoritate săsească în a doua jumătate a secolului al XV-lea.

În anexa documentară am inclus, pe lângă *Andreanum* și documentele prin care libertățile cuprinse în acesta au fost extinse asupra celorlalte autonomii locale, mai ales documentele prin care regalitatea a trecut sub autoritatea orașelor Brașov, Bistrița și Sibiu districtele românești ale Branului, Rodnei, Săliștei și Tâlmaciului.

În *Concluzii* sunt cuprinse rezumativ capitolele lucrării. Bibliografia este întocmită după normele Academiei Române, având trei secțiuni: instrumente de lucru (dicționare și bibliografii), izvoare (inedite și edite, grupate la rândul lor în izvoare diplomatice, narrative, juridice și socoteli) și bibliografia (generală și specială).

Cuprins

1. Introducere.

2. Istoriografie.

2.1. Instrumente de lucru.

2.2. Lucrări generale.

2.3. Lucrări speciale.

3. Izvoare și metodologie.

3.1. Izvoare documentare.

3.2. Socotelile.

3.3. Metodologie.

4. De la jurisdicția săsească la Universitate.

4.1. *Primos hospites regni*. Date generale despre colonizarea sașilor din Transilvania.

4.2. Greavii și rolul lor istoric.

4.3. Comitate, districte și scaune săsești. Primele forme de organizare ale sașilor din Transilvania.

4.3.1. Sibiul și Cele Șapte Scaune.

4.3.1.1. Sibiul de la comitat la scaun principal.

4.3.1.2. Scaunul Sibiu.

4.3.1.3. Scaunul Orăștie.

4.3.1.4. Scaunul Sebeș.

4.3.1.5. Scaunul Miercurea Sibiului.

4.3.1.6. Scaunul Nocrich.

4.3.1.7. Scaunul Cincu.

4.3.1.8. Scaunul Sighișoara.

4.3.1.9. Scaunul Rupea.

4.3.2. Cele Două Scaune (Mediaș și Șeica).

4.3.3. Comitatul sau districtul Brașov (Țara Bârsei).

4.3.4. Districtul Bistriței.

5. Universitatea săsească din Transilvania.

5.1. Etape ale formării.

- 5.1.1. Andreanum-ul, fundamentul juridic al Universității Saxone din Transilvania.
- 5.1.2. Uniformizarea juridică a comitatelor, scaunelor și districtelor săsești, ca etapă premergătoare a formării Universității Saxone. Extinderea libertăților andreane asupra comitatelor, scaunelor și disrictelor săsești.
- 5.1.3. De la *natio* la *universitas*. Sașii ca națiune politică a Transilvaniei medievale.
- 5.1.4. Sibiul ca instanță supremă de judecată a sașilor de pe *fundus regius*.
- 5.2. Documentul oficial al constituirii Universității Saxone din Trnsilvania, emis de regele Matia Corvinul în anul 1486. Documente premergătoare.
- 5.3. Evoluția în epoca princiară.

6. Districte românești sub jurisdicția Universității.

- 6.1. Problematika districtelor românești.
- 6.2. Districtul Branului sub jurisdicția Brașovului.
- 6.3. Districtul Rodnei sub jurisdicția Bistriței.
- 6.4. Scaunele filială Tâlmaciu și Săliște sub autoritatea Sibiului.

7. Concluzii.

8. Anexe documentare.

Bibliografie.